

System a systematicčnost ve filosofii / Systematicčnost a systém ve filosofii

Pro pravé filosofování je systematický zřetel naprosto nezbytný, ale to vůbec neznamená, že cílem by se mělo stát budování nějakého co možná kompletního systému. Budování systému v sobě nese velké nebezpečí několikerého druhu. Především se tak filosofie a filosofování jakoby odtrhují od konkrétních situací a situačnosti vůbec, což zároveň někdy může znamenat ztrátu vnímavosti pro aktuální potřeby a také výzvy, a nadměrné soustředění na vnitřní problematiku té které filosofie. (Krajním případem takové orientace byly pokusy o budování tzv. philosophia perennis.) S touto problematikou je spjato také cosi vysloveně paradoxního (aspoň na první pohled se to jako paradoxní může jevit, ale má to hluboký dosah, jak uvidíme: systematický zřetel nás nutí uvádět do souvislostí významové okruhy, které mají své vlastní a od jiných odlišné zdroje. Tím se pak dosáhne toho, že se objevují rozpory a inkongruence, které nás nutí řešit problémy, které bychom si sami nikdy nestavěli a jejichž závažnost bychom ani nepostřehli. Systematicčnost nás tak vlastně uchraňuje před předčasným zaokrouhlováním a zastíráním sporů a rozporností; pravá systematicčnost je daleka každého ukrytí a zastírání vad a každého je povrchního pseudo-řešení tam, kde se naopak ukazuje potřeba tvrdé kritické analýzy. V tomto smyslu je Hegelova teze, že pravda se může vyjevit jen v systému, velice problematická, pokud tomu rozumíme tak, že teprve v systému lze pravdu plně „zachytit“. Pravým postupem je spíše opak: systematicčnost nás vede k prohlédnutí a nahlédnutí pravdy právě tam, kde se vyjevují vady našeho přístupu a myšlení. Pravda „přichází“ zejména doprostřed již vybudovaných částí systému, aby ten (byť teprve vytvářený) systém spíše narušila, ovšem právě k dobru toho systematického myšlení, nikoli k jeho rozvracení.

(Písek, 110207-1.)